

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2026/2027-8)

DÜNYA YOKSULLUKLA MÜCADELE GÜNÜ 17 EKİM 2026

Yoksulluk, bir kimsenin ortalama veya sosyal olarak kabul edilebilir düzeyin altında para ya da maddi varlığa sahip olması durumu olarak tanımlanmaktadır¹. Maddi edinim gücünden yoksun olma durumu ile tezahür eden yoksulluk, bireyin temel ihtiyaçlarını gidermesine engel olduğundan kişinin hayat kalitesini ve sağlık durumunu olumsuz etkilemektedir. Barınma, beslenme, ulaşım, sağlık, güvenlik, istihdam, iletişim gibi pek çok sahadaki ihtiyacını gideremeyen yoksul bireyler, bunun sonucunda toplumdan dışlanma ve toplum yaşantısına katılamama gibi ikincil olumsuz etkileri de deneyimlemektedirler².

Sağlık hizmetlerine erişebilme ve sağlıklı davranışları bir yaşam alışkanlığı haline getirebilmenin gittikçe güçleştiği günümüz dünyasında maddi gelir farklılıkları halk sağlığı üzerine çok önemli etkilerde bulunmaktadır. Yapılan bir çalışmada Amerika Birleşik Devletleri'nde gelir düzeyi skalasında toplumun en alt ve en üst %1'lik kesiminde bulunanlar arasında, ortalama yaşam süresi bakımından erkekler için 15 yıl ve kadınlar için 10 yıl farklılık bulunduğu tespit edilmiştir³. Yoksulluk, bireylerin doğal ihtiyaçlarına ulaşmasını kısıtlamanın yanı sıra, zorlu yaşam koşulları ile mücadele için zararlı başa çıkma mekanizmaları gelişimini de tetiklemektedir. Kültürlerarası farklılıklar mevcut olmakla birlikte; yoksul bireyler dünyanın her yerinde tütün tüketimi, sağlıksız gıda alımı, yeme bozukluğu, riskli cinsel davranışlar, uyuşturucu madde kullanımı ve düşük uyku kalitesine neden olan alışkanlıklar gibi olumsuz sağlık davranışlarına daha yatkın olmaktadır⁴. Ayrıca temel ihtiyaçlardan yoksun kalınmasının yanında yoksulluk, birey üzerinde bir kronik stres durumu yaratmakta ve çeşitli tıbbi rahatsızlıklara kapı aralamaktadır⁵. Yapılan çalışmalar hayatının uzun yıllarını yoksul olarak geçiren bireylerin kalp ve damar hastalığı, yüksek tansiyon, inme, obezite, diyabet, solunum sistemi hastalıkları, kanserler, madde bağımlılıkları, HIV/AIDS, kronik böbrek hastalığı, diş rahatsızlıkları ve engellilik durumuna daha fazla yakalandıklarını göstermektedir⁴.

Farklı ülkeler yoksulluk durumunu yaptıkları istatistiki çalışmalarda farklı tanımlamakta ve farklı ölçütleri esas almaktadır. Dünya Bankası istatistiklerine göre ABD ve Türkiye, istatistiklerinde hane halkı gelirini kıyaslama ölçütü olarak alırken diğer ülkeler tüketim harcamasına ayrılan miktarı esas almaktadır⁶. Bireyleri yaşadıkları toplum içerisinde yoksul ya da varıl olarak nitelendirmek istatistiki çalışmalara göre daha kolay iken yapılan çalışmaların metotlarının her ülkede hemen hemen farklı olması sebebi ile ülkeler arası yoksulluk ve varıllık karşılaştırmaları daha muğlaktır⁶. Dünya Bankası, 2025 yılında yaptığı son açıklamada 'aşırı yoksulluk durumu' olarak tanımladığı yoksulluk halini günde 3 Uluslararası Dolardan az gelir elde etme durumu olarak açıklamış ve dünya üzerinde yaklaşık 824 milyon insanın bu durumda

¹ [Internet] <https://www.britannica.com/topic/poverty> Erişim Tarihi: 09.10.2026

² [Internet] <https://www.jrf.org.uk/understanding-poverty/what-is-poverty> Erişim Tarihi: 09.10.2026

³ Price JH, Khubchandani J, Webb FJ. Poverty and Health Disparities: What Can Public Health Professionals Do?. *Health Promot Pract.* 2018;19(2):170-174. doi:10.1177/1524839918755143

⁴ Braveman P, Egerter S, Williams DR. The social determinants of health: coming of age. *Annu Rev Public Health.* 2011;32:381-398. doi:10.1146/annurev-publhealth-031210-101218

⁵ Braveman P, Gottlieb L. The social determinants of health: it's time to consider the causes of the causes. *Public Health Rep.* 2014;129 Suppl 2(Suppl 2):19-31. doi:10.1177/003335491412915206

⁶ [Internet] <https://ourworldindata.org/poverty> Erişim: 09.10.2026

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2026/2027-8)

olduğunun tahmin edildiğini belirtmiştir⁷. Aynı istatistiklere göre bu yoksul nüfusun büyük çoğunluğu Sahra-altı Afrika ülkelerindendir. 2025 yılı güncel verilere göre nüfusunun %81.36'sı '*aşırı yoksulluk durumu*'nda olan Mozambik yoksulluk listesinde başı çekmektedir⁸. Benzer istatistikler ülkemiz için de mevcuttur. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre 2025 yılında, hanehalkı kullanılabilir fert ortalama gelirinin %50'si esas alınarak yapılan araştırmaya göre ülkemizin %13,0'ı yoksuldur⁹.

Birleşmiş Milletler başta olmak üzere çeşitli sivil toplum örgütlerinin yürüttüğü çalışmalar neticesinde dünyada yoksulluk yüzdesi son 30 yıldır azalmaktaydı. Ancak 2019 yılında meydana gelen coronavirus pandemisi (*küresel salgını*) küresel eşitsizlikleri arttırarak yoksulluğun ve yoksulluğa bağlı halk sağlığı sorunlarının tekrar artışa geçmesine neden olmuştur¹⁰. 2020 yılında, 2019 yılına göre *aşırı yoksulluk* durumundaki insan sayısı 71 milyon artış göstermiştir. Mevcut trendin devam etmesi halinde 2030 yılında 622 milyon insanın hala *aşırı yoksulluk* durumunda olacağı, 84 milyon çocuğun yoksulluk sebebi ile okula gidemeyeceği ve yoksulluk kaynaklı eşitsizliklerin ortadan kaldırılmasının 300 yıldan daha fazla süreceği tahmin edilmektedir¹⁰. Küresel yoksulluk yüzdesi 1990 yılından 2014 yılına kadar %37,8'den %11,2'ye düşmüştür ancak düşüş hızı 2014 yılından sonra azalmıştır¹⁰. Bu durum yoksullukla mücadele için küresel iradeye daha fazla başvurulması gerektiğini ve yoksullukla mücadele için yeni metotların geliştirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu durum **17 Ekim Dünya Yoksullukla Mücadele Günü**'nü her zamankinden daha anlamlı kılmaktadır.

Birleşmiş Milletlerin (BM) 2026-2028 yılları için Dünya Yoksullukla Mücadele Günü teması 'Herkes İçin Güvenli Yuvalar' (*Safe Homes for All*) olmuştur. BM, bu amaç doğrultusunda yoksulluğun sona erdirilmesinin insan haklarının korunması, insan onurunun yükseltilmesi ve barışın tesis edilmesi için vazgeçilmez bir hedef olduğunu vurgulamaktadır¹⁰. Güncel tema perspektifinden BM, küresel olarak ivmelenen ve gitgide daha fazla insanı etkileyen konut krizi konusunda dikkat çekmeye çalışmaktadır. Günümüzde yaklaşık 2.8 milyar insanın güvenli, onurlu ve toplumca kabul edilebilir bir konuta sahip olma konusunda güçlükler çektiği belirtilmektedir¹⁰. BM; güvensiz, pahalı, kalabalık ve istikrarsız konut piyasalarının yoksulluk ve sosyal dışlanmayı perçinlediğini ifade etmekte ve insanların yaşam sevincini baltaladığını belirtmektedir¹⁰.

Birleşmiş Milletler, yukarıda vurgulanan sebepler nedeniyle, 2026 yılı için **17 Ekim Dünya Yoksullukla Mücadele Günü**'nde üç sahada aksiyon alınması için çağrıda bulunmaktadır:

- 1) Güvenli bir haneye sahip olmanın öncelikli bir insan hakkı olduğu kabul edilmeli, kamu politikaları ve bütçeleri bu amaç doğrultusunda şekillendirilmelidir.
- 2) Kamu politikalarının şekillendirilmesinde yoksul ve konut ediminde güçlük yaşayan insanlara söz hakkı tanınmalıdır.

⁷ [Internet] <https://ourworldindata.org/new-international-poverty-line-3-dollars-per-day> Erişim Tarihi: 09.10.2026

⁸ [Internet] <https://ourworldindata.org/poverty#explore-data-on-poverty> Erişim Tarihi: 09.10.2026

⁹ [Internet] <https://veriportal.tuik.gov.tr/tr/press/53994> Erişim Tarihi: 09.10.2026

¹⁰ [Internet] <https://www.un.org/en/global-issues/ending-poverty> Erişim Tarihi: 09.10.2026

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2026/2027-8)

- 3) Herkese güvenli bir hane sağlamak için kamu finansman kaynakları sonuna kadar kullanılmalı ve kimsenin barınma ihtiyacını gideremeyecek kadar yoksul durumda olmadığından emin olunmalıdır¹¹.

2026 yılı konut krizini ön plana çıkaran temasının yanı sıra Birleşmiş Milletler, 2030 yılında dek başarılması planlanan 17 **Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları**'ndan birincisini Sıfır Yoksulluk (*No Poverty*) olarak belirlemiştir¹². Bu gaye doğrultusunda varsıl kimselerin yoksul kimselere maddi yardımda bulunmasının sosyal entegrasyonu arttıracığı ve sosyal gerilimleri azaltacağı, bunun sonucunda suç oranlarında azalma ve ekonomik büyümede artış kaydedileceği düşünülmektedir¹³. Bunun yanı sıra BM tarafından 2025 yılının Kasım ayında Katar'ın başkenti Doha'da düzenlenen Doha Politik Deklarasyonu da ülkelere yoksulluğu sona erdirecek ve herkese erişilebilir, güvenli, insanlık onuruna uygun konut edinme hakkı tanıyacak politikalar üretme konusundaki çağrısı yinelemiştir¹⁴.

Yoksulluğun bir kader değil; uygun beşeri politikalar, toplumsal dayanışma, güçlü sosyal örgütlenme, çevre bilinci ve istihdam olanakları ile sona erdirilebilecek bir suni problem olduğu hatırd tutulmalı ve bu konudaki halk sağlığı girişimleri cesaretlendirilmelidir.

¹¹ [Internet] <https://www.un.org/en/observances/day-for-eradicating-poverty> Erişim Tarihi: 09.10.2026

¹² [Internet] <https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/> Erişim Tarihi: 09.10.2026

¹³ [Internet] <https://www.un.org/sustainabledevelopment/poverty/> Erişim Tarihi: 09.10.2026

¹⁴ [Internet] <https://www.un.org/sustainabledevelopment/blog/2025/11/world-social-summit-adopt-doha-declaration/> Erişim Tarihi: 09.10.2026